

DEVYNI MAŽIEJI PASAKOJIMAI- DIDIEJI DYVAI APIE KURKLIUS

Skulptūrinė kompozicija – Švč. M. Marijos Ėmimas į dangų.
Užunvėžių kaimas, Kurklių seniūnija.
Autorius Saulius Milašius

Kurkliai pirmą kartą paminėti 1495 m., tačiau neabejojama, kad žmonės čia gyveno dar keletą šimtmečių prieš tai. Valsčiaus, dvaro ir apylinkės centras šiuo metu turi seniūnijos statusą. Nors miesteliui išskirtinesnę aplinką suteikia tik nuo seno vingiuojanti Virintos upė ir šalia XIX a. I p. nutiestas Peterburgo – Varšuvos plentas, Kurkliai gali pasigirti savo mažaisiais pasakojimais – didžiaisiais dyvais, kurie stebina ne tik vietinius gyventojus, bet ir prašalaičius.

Kurklių Šv. Jurgio bažnyčia

MEDINĖS ŠVENTOVĖS

Tikriausiai nederlinga žemė ir neturtingi aplinkiniai dvarai nulėmė, kad Kurklių pagrindinių konfesijų bažnyčios buvo medinės. Katalikų bažnyčia ir stačiatikių maldos namai (1891 m. pastatyti Karališkuose, sovietmečiu perdaryta į vilą) bei vietos žydų sinagoga (pastatyta 1936 m., seniausia minima nuo 1706-ųjų) atstovauja medinei architektūrai. Šiuo metu tebestovinti žydų sinagoga dar mena laikus, kai miestelyje gyveno keli šimtai žydų. Šis pastatas vienas iš nedaugelio belikusių medinių sinagogų visoje Lietuvoje.

Tuo tarpu krikščioniškos konfesijos Kurkliuose įsikūrė dar XVII a. Čia veikė evangelikų reformatų, o vėliau ir katalikų Bažnyčios. 1700 m. į Kurklius atsikraustė Šv. Augustino atgailos kanauninkų vienuoliai (vienuolynas uždarytas 1832 m.), kurie gyveno itin asketiškai, tačiau tai netrukdė vienuoliams dirbti didžius darbus (jų pastangomis įkurta pirmoji mokykla) ir būti mylimiems vietos parapijiečių. 1735 m. pastatyta pirmoji bažnyčia, o nuo 1874 m. veikia dabartiniai maldos namai.

1940 m. Kurklių valsčiaus Užunvėžių kaime buvo pastatyta jauki ir nedidelė medinė Šv. Mergelės Marijos bažnyčia, kuri papildė jau esamų medinių šventovių ansamblį.

*Kariuomenės parada, surengta Vasario 16-osios proga, stebi:
(iš kairės) Kariuomenės vadas, gen. ltm. Juozas Kraucevičius,
Lietuvos Respublikos Prezidentas Aleksandras Stulginskis,
Krašto apsaugos ministras mjr. Balys Sližys*

SAVAS MINISTRAS IR GENEROLAS

Politikos frontuose be signataro, o vėliau ir ministro Stepono Kairio bei Seimo nario Klemenso Graužinio Kurkliai turėjo ir „savą“ krašto apsaugos (1922-1924 m.) ir susiekimo ministrą (1924-1926 m.) – Balį Sližį (1885-1957 m.). B. Sližys buvo pirmasis Lietuvos kariuomenės reformatorius po pasibaigusių Nepriklausomybės kovų, o 4 deš. buvęs ministras vadovavo Klaipėdos uosto direkcijai, kurio metu uostas gerokai išsiplėtė ir pagal krovininių apyvartą pralenkė Rygos ir Talino uostus. Naujaisiais laikais Kurklių žemė pagimdė dar vieną generolą, buvusį karinių oro pajėgų vadą (2006-2011 m.) Artūrą Leitą (g. 1969 m.).

ŽYMIJOJI PATRANKA

Kurklių apylinkių neaplenkė Nepriklausomybės kovos. 1919-1920 m. čia buvo kovojama su bolševikais ir želigovskininkais. 1919 m. gegužės viduryje vietos apylinkėse vyko žymiosios Kurklių kautynės, po kurių įvyko svarbus Lietuvos kariuomenės persilaužimas fronte su bolševikais. Po mūšio lietuviai ne tik sėkmingai puolė toliau, bet kartu paėmė keliasdešimt belaisvių bei vieną patranką, kuri tuojau pat buvo panaudota prieš buvusius šeimininkus. Vėliau garsioji patranka nukeliavo į Kauno karo muziejų ir tapo žymiu eksponatu. Šiame mūšyje lietuvių gretose kovėsi trys būsimieji generolai – Kazys Ladyga, Motiejus Pečiulionis ir Mikas Reklaitis. Lietuvos kariuomenės gretose visų Nepriklausomybės kovų metu kovėsi virš 30 kurkliečių. Didžiakaimio k. 1993 m. jiems pastatytas paminklas.

Paminklas savanoriams. Didžiakaimio kaimas

*Paminklas Kurklių krašto žuvusiems partizanams.
Vyliaudiškio kapinės*

TARP KETURIŲ APYGARDŲ

Partizaninių kovų metu (1944-1953 m.) Kurklių apylinkės užėmė išskirtinę vietą visos Aukštaitijos mastu. Lietuva partizanų vadų buvo suskirstyta į 3 sritis, didžiausia iš jų buvo Kalnų (Aukštaitijos). Šią sudarė 4 apygardos. Įdomiausia, kad visos šios apygardos (Didžiosios Kovos, Vytauto, Vyčio ir Algimanto) susikirto arba ėjo šalia Kurklių apylinkių, todėl čia susipynė įvairių vietovių partizanų keliai.

Karo metu 1940-1953 m. Kurklių valsčiuje nukentėjo apie 1000 žmonių (apie 1/6 visų gyventojų) – tokią auką Kurklių žemė sumokėjo dvejiems Antrojo Pasaulinio karo sukėlėjams. Apie 320 žmonių buvo ištremta, žuvo virš 50 partizanų ir daugiau kaip 50 civilių, kelios dešimtys žmonių buvo suimti ir kalinami vietos ar kituose kalėjimuose, dešimtims mirtingi ar suluošinimais pasibaigę priverstinė tarnyba Vermachto ir ypač Raudonosios Armijos daliniuose, žūta Birželio sukilimo metu, 1941 m. Kurklių žydus ištikusios tragedijos metu miestelyje nebeliko nė vieno iš kelių šimtų buvusių žydų. 1944 m. kelios dešimtys kurkliečių buvo priversti pasitraukti į Vakarus.

*Paminklas Nepriklausomybei
pastatytas 1928 m., nugriautas sovietų 1956 m.*

PIENINĖ – DIDŽIAUSIAS VIETOS ŪKIO PASIEKIMAS

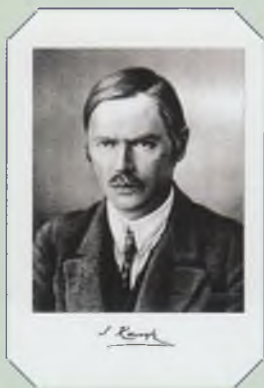
Tarpukario Lietuvoje (1918-1940 m.) įvykdyta žemės reforma lėmė žemės ūkio orientacijos permainas įtakojusias gyvulininkystės plėtrą. Kurklių valsčiui, garsėjusiam savo žvirynais, tai buvo itin svarbus poslinkis. 1936 m. vietos ūkininkų iniciatyva buvo atidaryta nauja, moderni plytinė pieninė, o kaimuose išplėtotą pieno nugriebimo punktų sistema. Jau 1938 m. pradžioje vietos pieninės turtas buvo įvertintas beveik 160 tūkst. litų, o per pirmuosius tris 1938 metų mėnesius kooperacinė pieninė jos 200-ams narių atnešė beveik 14 tūkst. litų grynojo pelno. Kurklių pieninė buvo viena iš veikliausių Rytų Lietuvoje. XX a. 4 deš. Lietuva į užsienį išveždavo ir daugiausia uždirbavo iš sviesto eksporto (iki 16 mln. t per metus), tikėtina, kad į užjūrius keliaudavo ir kurklietiškas sviestas.

KURKLIŲ PIEVOS IR AGURKAI

Nuo seno Kurklių derlingiausias žemės buvo Virintos užliejamos pievos. Gal dėl to, pabrėžiant šių laukų išskirtinumą, vietos folklore atsirado posakis „Kurklių pievos, Kavarsko vyžos ir Anykščių mergos“.

Tuo tarpu tarpukariu Kurklių žydai buvo žinomi kaip puikūs agurkų auginintojai. Po karo ir žydų tragedijos agurkų auginimo tradicijos neišnyko – jas perėmė vietos lietuviai. Pirmaisiais dešimtmečiais po karo visas miestelis dėl agurkų pramonės atrodydavo tarsi apgaubtas ištisine polietilene plėvele. Vėliau užauginti agurkai buvo sunkvežimiais vežami parduoti į didžiuosius Lietuvos miestus. Po kurio laiko masinės agurkų auginimo tradicijos išnyko.

Steponas Kairys

Stasys Yla

KURKLIAI – VASARIO 16-OSIOS SOSTINĖ!

1918 m. kurkietis ir signataras Steponas Kairys (1879-1964 m.) buvo pagrindinis Nepriklausomybės akto teksto autorius, radikalus ten išdėstytų demokratiškų vertybių gynėjas ir bene principingiausias tarpukario Lietuvos politikas. Pats aktas į plačiąją visuomenę išėjo tik po to, kai kurkietis spaustuvininkas Martynas Kukta (1875-1956 m.) Vilniuje nelegaliai išspausdino šį dokumentą ir taip paskleidė didžią žinią į platųjį pasaulį. Po 30-ies metų Juozas Šibaila-Merainis (1905-1953 m.), buvęs Kurklių valsčiaus Staškūniškio pradinės mokyklos mokytojas ir vietos šaulių būrio narys 1949 vasario 16-ąją, kartu su kitais septyniais aukščiausiais Lietuvos partizanų vadais, pasirašė naująjį Vasario 16-osios aktą – partizanų kovos ir siekių konstituciją. Mokytojas – partizanas taip pat buvo vienas iš pagrindinių šio svarbaus dokumento ideologų ir autorių. Ne veltui Vasario 16-osios garbei 1928 m. Kurkliuose buvo pastatytas paminklas Nepriklausomybei.

IŠSKIRTINIS PROFESORIUS

Kiekvienas kraštas giriasi savo išugdytais dvasininkais. Kurkliai išaugino taip pat nemažą būrį kunigų, tačiau be pirmojo Kaišiadorių vyskupo Juozapo Kuktos (1873-1942 m.) ir kitų dvasiškių išskirtinas prof. Stasys Yla (1908-1983 m.), pagarsėjęs ne tik dvasiškumu, bet ir savo filosofinėmis, teologinėmis ir politinėmis įžvalgomis. Nepaisant praleisto laiko nacių koncentracijos stovykloje ir priverstinės emigracijos, profesorius parašyti veikalai skaičiuojami dešimtimis, o jų perleidimas vyksta iki šiolei. Stasys Yla buvo vienas aktyviausių ateitininkijos judėjimo nariu – taigi ir vienu pagrindinių modernios katalikybės puoselėtoju Lietuvoje.

Arnoldas Lukošius (Tomo Vinicko nuotr., Alfa.lt)

GARSIAUSIĄ EUROPOS ŠOKĖJĄ IŠ KURKLIŲ?

Po 2006 m. įvykusios Eurovizijos konkurso, Europoje buvo juokaujama, kad Arnoldas Lukošius (g. 1967 m. Kurkliuose) tapo žymiausiu Senojo Žemyno šokėju. Nedaugelis žino, kad žymusis muzikantas, grupių Foje, Šiaurės Kryptis ir LT United narys yra kilęs iš Kurklių miestelio, o smagią vaikystę provincijoje aprašęs savo atsiminimuose.

ADRESAI

Anykščių r. savivaldybės Kurklių seniūnija,
Kavarsko g. 7, Kurkliai, Anykščių r., tel. (381) 49275

Kurklių Šv. Jurgio bažnyčia,
Anykščių raj., Kurkliai, Kranto g. 4, LT-29233,
tel. 8 (601) 64444

Anykščių rajono
Kurklių Stepono Kairio pagrindinė mokykla,
Šviesos g.2, Kurkliai LT-29234, Anykščių raj.
tel./faks. 8 (381) 49235

Kurklių ambulatorija,
Anykščių g. 1, Kurkliai, Anykščių r., tel. (+370) 38149276

Kurklių Kultūros centras,
Kurkliai, Anykščių r., tel. (381) 49204

Kurklių paštas,
Kavarsko g. 7, Kurkliai, LT-29015 Anykščių r.,
tel. (381) 49221